

Judith Visser

STUK!

*Dit boek draag ik op ter nagedachtenis
aan Diny van de Manakker*

Eerste druk 2008

Tiende druk 2014

ISBN 978 90 00 36521 0

ISBN 978 94 609 2640 2 (e-boek)

NUR 285

© 2008 Judith Visser en De Boekerij bv, Amsterdam

Omslagontwerp: DPS Design

Omslagbeeld: StevenDeJong Producties BV

Zetwerk: Mat-Zet bv, Soest

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorwoord

Beste lezer,

Wat bijzonder om een voorwoord te schrijven voor de filmeditie van Stuk! Het boek schreef ik in 2008, en ik had nooit verwacht dat er een speelfilm zou komen. Mijn doel was om mensen een kijkje te geven in het hoofd van iemand die gruwelijk wordt gepest en daardoor onherstelbaar beschadigt. Het is mooi om te zien dat dit thema jaren later nog steeds zoveel lezers aanspreekt.

Dat de tijd sinds het verschijnen van de eerste editie niet heeft stilgestaan, zal je tijdens het lezen onder andere merken aan dingen zoals Hyves (destijds voor veel mensen een populair netwerk, maar inmiddels compleet vervangen door Facebook) en andere details. Maar in tegenstelling tot Hyves blijkt het thema pesten iets van alle tijden te zijn en soms met fatale gevolgen: slachtoffers die uit pure wanhoop zichzelf of anderen van het leven beroven.

Het schrijven van Stuk! was pittig, omdat ik in de donkere ziel van hoofdpersoon Elizabeth kroop. In het boek verdrinkt zij in haar ellende: zij gaat kopje onder om als iemand anders weer boven te drijven. Dat is een heftige ontwikkeling, en toen een verfilming ter sprake kwam, wist ik dat het voor de filmmakers moeilijk werd om een actrice te vinden die deze transformatie goed zou kunnen uitbeelden. Tot regisseur Steven de Jong met Jackie van Parijs op de proppen kwam: ik zag haar en wist dat we Elizabeth hadden gevonden. Het maakte niet uit dat irrelevante dingen zoals haarkleur niet overeenkwamen met hoe ik haar in het boek beschreven had, waar het om ging was of iemand in staat was Elizabeths aftakeling, haar mentale dieptepunten maar ook haar

zieke ‘wederopstanding’, overtuigend neer te zetten. En dat is gelukt. Dankzij Jackie is ‘mijn’ Elizabeth tot leven gekomen!

Als je elke scene uit het boek wilt vertalen naar het witte doek dan krijg je een film van tien uur of langer. Zie jij jezelf al zo lang in de bioscoop zitten? ;) Scenarioschrijver Dick van den Heuvel heeft daarom samen met Steven de Jong keuzes moeten maken. Natuurlijk zijn sommige dingen in de film anders: zo komen er in het boek twee mannelijke rechercheurs voor en is een van die rechercheurs in de film vervangen door een vrouw. Ook zal je in het fotokatern zien dat het uiterlijk van sommige personages in de film afwijkt van hoe ze in het boek beschreven zijn. Gelukkig doen al deze veranderingen niets af aan de impact van het verhaal.

Wat lastig in beeld te brengen bleek, was Elizabeths eetstoornis. In het boek ontwikkelt ze anorexia, en dit is in de film wel aangestipt maar omdat de hele film in een maand tijd is opgenomen is er uiteraard geen vermageringsproces te zien. En daar ben ik blij om: de film maakt immers net als het boek duidelijk dat het ‘schoonheidsideaal’ van tegenwoordig belachelijk is, en dat mensen nu eenmaal in alle soorten en maten bestaan. Juist in de puberteit is het moeilijk om jezelf te accepteren. Uit de reacties die ik op Stuk! krijg merk ik dat veel jonge meisjes zich in Elizabeths probleem herkennen. Tegen hen wil ik graag zeggen: wees jezelf, dan ben je op je mooist. Anderen zijn er al genoeg!

Tot slot nog een leuk weetje: ooit zat ik zelf op het Mercatuscollege in Rotterdam. Gelukkig heb ik daar nooit zulke extreme dingen gezien als in het boek, maar het hielp me wel om tijdens het schrijven Elizabeths omgeving goed voor me te zien. Hopelijk zie jij het als lezer ook, en ik wens je dan ook veel leesplezier!

Judith Visser

Wat gek dat ik mezelf zo zag liggen. Ik was wit, bleker nog dan gewoonlijk, met mijn haar in een lange vlecht die langs mijn hals naar beneden lag op het roze vest dat ik droeg. Er brandde een kaars, één maar, een grote lange witte. Hij stond in een kandelaar waarvan het gouden toplaagje aan het afbladderen was. Ik zag geen rouwende mensen. Sterker nog, er waren helemaal geen mensen. De zaal waarin ik lag opgebaard was leeg, er zat niemand op de stoelen. Zelfs mijn moeder was niet aanwezig. En ook in het vertrek ernaast, in de ruimte waar de mensen elkaar na afloop huilend in de armen hadden moeten vallen, troost zoekend, vol ongeloof hun hoofd moesten schudden en mompelen: ‘Ze was nog zo jong, zestien pas...’ bleef het stil, de koffie en cake onaangeroerd. Er werd muziek gedraaid, dat wel, maar het waren klanken die ik niet kende, iets instrumentaals, het klonk klassiek. Wie had dat uitgekozen?

Ik was terug in mijn lichaam, de paarse voering van de kist voelde koud aan in mijn nek. Een oude magere man met grijs piekerig haar, gekleed in een zwart pak, bevond zich plotseling ook hier. Hij liep naar mijn kist. Ik wilde mijn mond open doen, hem vragen waarom ik hier lag, wie hij was, waar mijn moeder uithing op de crematie van haar eigen kind en wie mij in godsnaam dit vreselijke roze vest had aangetrokken. Maar ik

kon me niet bewegen. Mijn stem deed het niet, mijn gezicht was bevroren en ik kon niet eens met mijn ogen knippen.

De man glimlachte me toe, een rustige, wijze glimlach, waarmee hij leek te zeggen dat het beter was zo.

En misschien had hij wel gelijk.

Hij sloot de kist, het was donker. En benauwd. Het rook naar het zaagsel in Sattnins kooi.

Sattnin!

Wie zorgde er nu voor hem? Stel dat mijn moeder hem inderdaad naar de kinderboerderij had gebracht om hem als voer aan de slangen te geven, iets waar ze pas nog mee had gedreigd tijdens onze zoveelste ruzie? Ik moest eruit! Weg hier!

Met mijn handpalmen duwde ik tegen de bovenkant van de kist, maar er was geen beweging in te krijgen. Het deksel zat muurvast.

Plotseling was mijn stem terug. ‘Nee!’ riep ik. ‘Laat me eruit!’ Ik ramde met mijn vuisten boven mijn hoofd.

Niemand hoorde me.

De muziek was afgelopen. Voetstappen stierven weg, steeds verder, niemand reageerde op mijn geschreeuw en gebonk. Ergens werd een deur gesloten. Toen was het stil.

Thuis, in mijn kamer, lag er een ander meisje in mijn bed. Een nieuwe dochter voor mijn moeder.

Blond.

Ik werd wakker met hoofdpijn.

Een nachtmerrie waaruit ik helaas níét ontwaakte, was het Mercatus College. De hele zomervakantie had ik gehoopt dat het vierde schooljaar anders zou worden, dat er misschien eindelijk betere tijden zouden aanbreken, dat ik nu eens een keer niet bij hen in de klas zou komen. Dat ik ze alleen maar af en toe in de gang zou zien, waar ik ze tenminste kon proberen te ontwijken en er verder niets meer mee te maken zou hebben. Dat mijn eerste drie jaren op deze school gewoon waren tegengevallen en dat het nu misschien eindelijk beter zou gaan.

Maar toen ik een week voor aanvang van het nieuwe jaar per e-mail de klassenlijst kreeg toegestuurd, had ik mijn beeldscherm een knal gegeven. En nog een. Met mijn vuist. De monitor had gewankeld, maar had daarna zijn evenwicht teruggevonden en het beeld was hetzelfde gebleven, onverstoort. Ik had het niet verkeerd gezien. En weer had ik me afgevraagd wie die lijsten samenstelde en hoe ze dat dan deden, of er op de computer een zooi namen door elkaar gehusseld werden en vervolgens door drieën gedeeld zodat ze drie klassen hadden, of dat er daadwerkelijk iemand was die dacht: ja, laten we Elizabeth Versluys maar in klas 4b plaatsen, gezellig bij Sabina de Ruiters, Sebastiaan Volkers en Jeremy Hasselbank. Net als de afgelopen drie jaar!

Het enige positieve aan 4b was de aanwezigheid van Alec Leeuwenburgh, die dit jaar eindelijk bij mij in de klas zat. Voorheen had ik hem regelmatig op en rond de school gezien, waarbij hij me was opgevallen omdat hij er veel ouder en wijzer uitzag dan de andere jongens van onze leeftijd. Hij had een volwassen uitstraling, als een man in een jongenslichaam. Zoiets trok de aandacht, vooral op het met puisten bezaaide Mercatus.

Alec was altijd in het gezelschap van Riley Konings, een uitzonderlijk knap blond meisje. Ook zij zat dit jaar voor het eerst bij mij in de klas en zij en Alec vormden een ongelooflijk mooi stel. Ik betrapte mezelf erop dat ik tijdens de les naar hen zat te staren, maar dat ging niet anders. Je móést wel naar ze kijken. Ze waren, in al hun perfectie, eindeloos fascinerend.

Ik maakte totaal geen kans bij Alec, dat wist ik heus wel. Het was onzin om verliefd op hem te zijn. Hij kwam uit een andere wereld, een gesloten wereld achter een deur waar ik geen sleutel van had. Zijn leven was *members only*, de vipparty waarvoor ik nooit zou worden uitgenodigd.

Hij was van Riley.

Als deze pauze was afgelopen hadden we nog één uurtje les, wiskunde, en dan kon ik eindelijk naar huis. Na de kerstvakantie was ik begonnen de pauzes door te brengen op het toilet toen ook de aula niet meer veilig was. Ondanks de twee wisselende docenten die aan de tafel op het podium zaten en daar toezicht hielden, vond Sabina toch altijd wel een manier om onopvallend chocomel over mijn broek te gooien of mayonaise in mijn haar te smeren. Op de wc kon ze in ieder geval niet bij me komen.

Toen de bel liet weten dat de pauze voorbij was, opende ik de toiletdeur en stapte naar buiten, de trap op. Langzaam liep ik over de gang van de tweede verdieping naar lokaal 2.3.

Kut.

Zowel Sabina als Jeremy en Sebastiaan stonden nog voor de deur van het lokaal, als enigen, met hun rug naar me toe, terwijl de rest van de klas zo te zien al binnen was.

Ik stond halverwege de gang stil.

Vanaf de andere kant van de gang kwam meneer Schop aangelopen, hij snelde met grote passen op het lokaal af. Hij wenkte me. ‘Vooruit, Elizabeth! Waar wacht je op? De bel is gegaan, we gaan beginnen!’

Sabina, Jeremy en Sebastiaan keken tegelijk om. Sebastiaan

grijnsde. Terwijl Sabina en Jeremy achter meneer Schop aan naar binnen liepen, bleef hij staan. Vlug liep ik hem voorbij. Ik stond al met één voet in de klas toen hij me ineens ruw opzij duwde en zich voor me langs drong. ‘Uitkijken, varken!’

Toen de les was afgelopen en we vrij waren liep ik als eerste de school uit. Vlug, voordat Sabina er ook zou zijn, toog ik naar de fietsenstalling en haalde mijn fiets van het slot. Maar al voor ik de fiets uit het rek haalde zag ik het.

Lekke banden. Alweer.

Ik vloekte.

Terwijl ik terug de school in liep, op zoek naar Sundar, stond Sabina samen met Denise op het schoolplein te roken. Denise bleef vaak na de laatste les nog rondhangen om op haar vriendinnen uit 4c te wachten. Ze was vreselijk arrogant omdat ze ooit een keer in de *Fancy* had gestaan en zich daardoor verbeeldde dat ze Holland’s Next Top Model was, maar ze deed gelukkig niet mee aan de pesterijen.

‘Moet jij nog niet naar huis, Elizabeth?’ vroeg Sabina met een uitgestreken gezicht toen ik langs hen heen liep.

Ik deed of ik haar niet hoorde.

Toen ik samen met Sundar terug de fietsenstalling in liep stond ze er niet meer. Sundar was de conciërge en de held van de school. Als er een groepje jongens met elkaar op de vuist raakte dan was hij het die tussenbeide kwam, toen een meisje uit de vijfde een keer last had van haar opdringerige ex was hij het die de agressieve jongen de school uit zette. En hij was een ster in het plakken van banden. Maar ondanks de grapjes die hij zoals altijd ook nu weer maakte, en die als een tweede natuur zijn mond uit rolden, kon ik aan zijn ogen zien dat hij medelijden met me had. Het was al de derde keer deze maand.

's Avonds in bed luisterde ik naar de ademhaling van Sattnin. Hij lag zoals gewoonlijk naast me op het kussen, links van mijn gezicht. De typerende zoete geur van zijn slapende lijfje was vertrouwd, de lekkerste lucht die er bestond. Voor veel mensen was een rat ongedierte, maar dat kwam doordat ze niet beter wisten. Sattnin was mijn vriend. Hij was slim, grappig en de enige op de hele wereld die van me hield zoals ik was.

'Hoe vaak moet ik je nou nog zeggen dat je dat smerige beest niet bij je in bed moet laten?' vroeg mijn moeder regelmatig. 'Hij poept en pist op jouw kussen en jij ligt er vervolgens met je gezicht op, lekker fris!'

En ik kon haar honderd keer uitleggen dat Sattnin zindelijk was en nooit zijn behoefte buiten de kooi deed, maar ze wilde het niet horen. Mijn moeder begreep me niet en dat zou ze nooit doen ook. Ze had er geen idee van wat ik allemaal moest doorstaan op school. Als ze het wel wist dan zou ze het uit haar hoofd laten om zo negatief te doen over iets wat me juist gelukkig maakte, het enige wat me gelukkig maakte.

Wanneer ze later deze avond eindelijk uit haar werk thuis kwam en zachtjes mijn deur opende om te kijken of ik al sliep, dan zou ze Sattnin zien die zich opgerold tegen mijn wang had aangevleid en ze zou zuchtend de deur weer sluiten. Dat er haren onder mijn kussen lagen, lange strengen die ik iedere avond uit mijn hoofd trok, wist ze niet. Dat mijn hoofdhuid op het moment dat ze mijn kamer in keek nabrandde van wat ik had gedaan, wist ze evenmin. Ver nadat zij zelf naar bed ging zou ik nog wakker zijn, wensend dat de nieuwe dag wegbleef, op veilige afstand aan de andere kant van de nacht. Maar uiteindelijk viel ik toch in slaap. Het werd steeds vanzelf weer morgen.

We hadden sinds mijn vader bij ons weg was nooit meer aan tafel gegeten. Eigenlijk hadden we niet eens een echte eettafel meer, want mijn moeder gebruikte hem voor het werk dat ze mee naar huis nam. Hij was bedolven onder de mappen en dossiers. Iedere avond schepte mijn moeder ons eten in de keuken al op een bord en aten we het in de woonkamer op, zittend op de bank voor de televisie.

Onze leeggegeten borden stonden voor ons op de donkerbruine salontafel, grijze placemats eronder. De placemats waren een treffende afspiegeling van ons bestaan, kleurloos en besmeurd. De vlekken erop, gemorste stukjes vette troep, waren de pesterijen die mijn leven vervuilden. Of misschien was ik zelf wel het vuil, was de wereld een placemat en ik de vetvlek die er ongewild op was terechtgekomen.

Riley at niet zittend op de bank, dat wist ik zeker. Zij zat vast samen met haar ouders aan een mooi gedekte tafel met een schoon wit tafelkleed en een gouden kandelaar in het midden. Het kaarslicht verspreidde een warme gloed over haar gezicht en de televisie stond uit, want die hadden ze in huize Konings niet nodig om het tijdens de avondmaaltijd gezellig te hebben. In plaats daarvan voerden ze gesprekken met elkaar, vertelde Riley over haar belevenissen op school en schonken haar

ouders elkaar een gelukkige glimlach omdat ze zo trots waren op hun perfecte dochter. Riley at kaviaar en gestoomde exotische groentes. Ze dronk versgeperst vruchtensap uit kristallen glazen. Het bestek was van echt zilver en werd iedere dag gewreven en gepoetst, en ze morste nooit iets. Haar ouders dronken champagne of dure rode wijn die haar vader op voorraad had in hun eigen wijnkelder onder het huis. En iedere –

Mijn moeders stem haalde me terug naar mijn eigen avondeten. ‘Morgenavond moet ik weer overwerken, Lizzie. Maar ik heb in de vriezer gekeken en er liggen nog drie maaltijden. Je kunt dus kiezen welke je wilt.’

Ik keek op. Op de tv was een reclame te zien van een blond meisje dat samen met haar vriendinnen in een roze cabriolet reed en hysterisch lachte omdat ze zo blij was met haar gladgeschoren benen. Een roze scheermesje werd triomfantelijk getoond, naast de brede glimlach van het fotomodel, dat een kort wit broekje droeg en nu trots haar benen de lucht in stak.

‘Lizzie? Ik praat tegen je.’

‘Ik heb je gehoord,’ zei ik. ‘Morgen diepvriesmaaltijd.’

Mijn moeder zuchtte. ‘Ik weet dat ik de laatste tijd vaak overwerk, maar dat is nu eenmaal niet anders. De vorige keer zei je dat je het begreep.’

‘Doe ik ook.’

‘Nou, waarom trek je dan een gezicht alsof het vreselijk is om zelf even je eten op te warmen? Er ligt zelfs nog een pizza tussen, als het goed is.’

Ik zweeg en keek weer naar de tv.

Vanuit mijn ooghoek zag ik mijn moeders vragende gezicht, de wallen onder haar ogen, de groef tussen haar wenkbrauwen. Rimpels die er een paar jaar geleden nog niet waren geweest, werden met de dag dieper. Ik voelde hoe ze naar me keek, wachtend op een reactie.

Ik stond op. ‘Ik ga mijn huiswerk maken.’

‘Lizzie,’ zei mijn moeder nog, maar ik liep de kamer al uit.

Lizzie. Ik haatte het wanneer ze me zo noemde. Als er één naam was die niet bij me paste dan was het wel Lizzie. Ik wist heus wel dat mijn moeder graag had gewild dat ik een Lizzie was. Een mooie dochter, een knap meisje met een klein wipneusje en kuiltjes in haar wangen. Zo eentje die tener was en op ballet zat. Die een roze haarband droeg en altijd een gezonde bloes op haar gezicht had. Die veel vriendinnen had, graag lachte, sms’jes ontving, geliefd was bij iedereen.

Lizzie. Iedere keer wanneer mijn moeder me zo noemde werd ik gestoken door haar teleurstelling, de verbittering over het feit dat haar dochter nooit een Lizzie zou zijn maar in plaats daarvan die dikke ongezellige Elizabeth was. Met bril, pluishaar en glimmende neus. Die wijde truien droeg en een afkeer had van alles wat roze en meisjesachtig was. Maar die tegelijkertijd een geheime en eindeloze fascinatie had voor die onbereikbare pluchen pastelwereld waar zij zelf zo volledig buitenstond.

Het punt was dat mijn moeder geen recht van spreken had, ze zag er zelf net zo uit als ik. Een paar weken geleden nog had ik zelfs tegen haar gezegd dat ze de frustraties over haar eigen uiterlijk niet op mij moest afreageren. Even was ze stil geweest, toen had ze gezegd dat zij een carrière had waar ze zich op moest richten en dat ze geen tijd had om ijdel te zijn. Maar dat ik een jonge meid was en dat ik daarom mijn best zou moeten doen om wat leuker voor de dag te komen. Want zij zou het wel weten als ze mijn leeftijd had, merkte ze dan voor de duizendste keer op.

Helaas sprak ze daar nog de waarheid over ook. Ze had er zelf als tiener namelijk inderdaad heel anders uitgezien dan ik nu. Ik wist dat doordat ik vroeger, toen mijn oma er nog was, vaak bij haar door oude fotoalbums had gebladerd. Zittend op de ge-